

Annat än pengar styr engagemang i Lantmännen

När en demokratisk organisation blivit stor, måste det finnas mellanled mellan medlemmarna och ledningen. Så är det i alla kooperativa, politiska, ideella, och andra större medlemsorganisationer. Mellanleden ska förmedla synpunkter från gräsrotsnivån till organisationens topp. Vidare ska mellanleden ge information till medlemmarna om vad som händer inom organisationen. Utan dessa funktioner kommer ledningen inte att styra såsom medlemmarna vill och medlemmarna kommer inte att uppleva organisationen som meningsfull.

ETT MELLANLED I LANTMÄNNEN

Sedan år 2006 har Lantmännen bara ett led mellan koncernstyrelsen och de 32 000 medlemmarna, nämligen distrikt. Runt om i landet finns 28 distrikt. Vart och ett har en distriktsstyrelse med 5–8 ledamöter, vars uppgift är att arbeta med såväl lokala som mer övergripande koncernfrågor. Ledamöterna väljs vid de årliga distriktsstämmorna.

Med endast distrikten som mellanled blir det närmare mellan koncernstyrelsen och medlemmarna i Lantmännen. Det finns möjligheter till personliga kontakter och inte endast kommunikation via medlemsblad, Internet och andra opersonliga kanaler. Det finns bättre möjligheter till tvåvägskommunikation.

FÖRTROENDERÅD

Distriktsstyrelserna har också ansvar för medlemsfrågor. Det kan röra sig om maskinservice, hur foderleveranser fungerar eller hur hämtning av spannmål sker. I distrikten kan anordnas lokala tillställningar. En väl fungerande distriktsstyrelse kan bidra till gemenskapskänsla inom bygden och höja medlemmarnas lojalitet mot föreningen.

Distriktsstämmorna har också funktionen att välja ledamöter (fullmäktige) till föreningens årsstämmor. Vid föreningsstämmorna väljs koncernstyrelsens ledamöter. En viktig roll spelar det så kallade förtroenderådet, där ordförandena från de olika distrikten samt koncernstyrelsen och affärsledningen strålar samman några gånger per år.

Förtroenderådet kan ses som koncernstyrelsens bollplank i viktiga frågor om koncernens verksamhet. Genom detta råd kommer ledamöterna i distriktsstyrelserna att arbeta nära koncernstyrelse och ledning och får mer information än medlemmarna i övrigt.

IDEALITET DRIVKRAFT

Det ovan sagda innebär att distriktsstyrelserna har stor betydelse för Lantmännen. En genomgång av hur distriktsstyrelserna fungerar finns i Hanna Österbergs examensarbete "Motivation för att vara förtroendevald i Lantmännen" (<http://stud.epsilon.slu.se/6754/>). Studien publicerades under 2014 vid SLUs ekonomiinstitution. Projektet genomfördes genom en web-baserad

enkät till de inalles 190 ledamöterna i samtliga distriktsstyrelser. Svarefrekvensen var 59 procent. Frågeformuläret byggde på teorier om människors drivkrafter och engagemang.

Enligt studien är det främst olika sociala faktorer som motiverar distriktsstyrelsernas ledamöter att engagera sig. De tycker att den kooperativa företagsformen är värdefull, och de vill medverka till att utveckla Kooperationen. De upplever en samhörighet till andra styrelseledamöter och till bygdens lantbrukare. Det tycks alltså främst vara idealitet som är drivkraften för ledamöterna.

RELATION TILL STYRELSEN

I den mån det finns egennyttiga motiv för engagemanget består dessa i att det ger tillfredsställelse att få ett kontaktnät, som sträcker sig utanför den egna bygden. Det ger vidgade perspektiv och lärdomar.

Relationen till koncernens styrelse och ledning tycks vara särskilt uppskattad. Förtroendeuppdraget ger ökade kunskaper om vad som händer i föreningen och inom lantbruket i stort. Det är givande att få information i en tidig fas. Det är personligt utvecklande att delta i en beslutande församling. Det upplevs vara hedrande att åtnjuta förtroende från andra medlemmar.

För att medlemsdemokratin ska fungera måste föreningen lyckas rekrytera medlemmar till distriktsstyrelserna. Här har Lantmännen ett problem. Bland respondenterna finns personer, som varit förtroendevalda i Lantmännen i mer än tjugo år och många av dem är en god bit över sextio år. Vida flertalet (85 procent) av respondenterna har andra förtroendeuppdrag utöver det att sitta i en distriktsstyrelse hos Lantmännen.

RIKTLINJER OCH UTBILDNING

Tydligt är att fler yngre förtroendevalda behövs. Nya generationer bör engageras. Studien visar att intresset inte skulle bli större med ett högre arvode. För att rekrytera nya förtroendevalda krävs enligt respondenterna klarare riktlinjer om vad uppdraget innebär samt fortlöpande utbildning av ledamöterna.

Det finns inga stora geografiska och åldersmässiga skillnader i svaren om vad som motiverar förtroendevalda. Inte heller tycks det ske förändringar över tiden. I alla fall gav respondenterna ungefär samma svar när de fick frågan om deras motiv för att en gång bli förtroendevalda, vilka deras motiv är att nu arbeta i styrelsen och motiven för att även framledes vara styrelseledamot.

Jerker Nilsson, Institutionen för ekonomi, SLU Uppsala

